

Zwerven in Friesland (door Herman Slurink): De Dorpskerk Huizum, als een pot vol goud onder de regenboog

Deze vrijdag zou de mooiste dag van de week worden. Het is maar wat deze winter. De dagen dat het zonnetje opkomt en 's avonds weer ondergaat zijn op één hand te tellen. Voor mijn zwerftocht langs oude kerken is een lage zon belangrijk, vandaar mijn voorkeur voor de winterdag. Bij kunstlicht is het lastiger de sfeer der eeuwen te doorvoelen.

Ik ben op weg naar de 12e eeuwse Johannes de Doperkerk van Huizum, een dorp dat met de tijd is opgeslokt door Leeuwarden en nu een stadswijk is. Het oude dorp ligt op een terp en was voor het jaar 1000 al bewoond.

Zware dreigende wolkenluchten komen vanuit het noorden aanjagen en een half uur na zonsopkomst lijkt het donkerder dan ooit. Net na Heerenveen kletteren de hagelstenen op de voorruit en spreekt de weerman over windstoten van boven de 90 km. en dat de buien tot het middaguur zullen voortduren. Dat is een tegenvaller.

Ik werd vanmorgen wakker met het beeld van een lage opkomende zon op de witgepleisterde wanden van de kerk en een paar uur aangenaam verpozen in het theater van het Licht. Maar ja, de stap is gezet, de afspraak gemaakt en er is geen weg meer terug. Ik laat me verrassen.

En die verrassing volgt al spoedig. Met dat ik de Dorpskerk, zoals hij door de bewoners wordt genoemd, in het vizier krijg vormt zich een regenboog, alsof deze bij de toren haar oorsprong vindt en vooraf wijst op de pot met goud die er wacht. Hoe mooi kan een uitnodiging zijn van een Johanneskerk aan iemand die als tweede doopnaam ook Johannes heet. Volg de tekenen, ze vallen je toe.

Het is hier rustig en stil, van een stad is weinig te merken en al struinend over het oude kerkhof, waar veel bekende regionalen sinds eeuwen liggen begraven, loop ik tegen een gedenksteen uit 1828 aan die in de zuidmuur is ingemetseld. Deze herinnert aan Eelkje Poppes met haar vijf kinderen. De droeve dichtregels zijn van haar man Robidé van de Aa, jurist, auteur en dichter:

“Mijn dierb're gade ontsliep in 't bloeijen van haar dagen

Ik heb haar stof vergaard bij onze kindren asch

Mijn aardsch geluck verdween; maar 't past mij niet te klagen

Daar 'k meer dan dertien jaar door haar gelukkig was.”

De toon is gezet en ik zie mijn gastheer op de ingang aflopen gewapend met een thermoskan en bekertjes, de tweede verrassing. Een warmer welkom kan ik mij niet wensen. Zijn naam is Jan en we drinken samen een bakkie en wisselen de nodige informatie uit zoals de werking van de lichtschakelaars. Jan.....Johannes, had ik iets gezegd over 'toeval'?

Even later zit ik helemaal alleen met mijn overlevingspakket recht tegenover de bronzen plaat met het hoofd van de in Leeuwarden geboren dichter Jan Slauerhoff (1898-1936) wiens vader hier ligt begraven. Dit is wel erg veel Jan in een paar minuten en deze signalen leiden ertoe dat ik mij hier al snel thuis voel.

“Dicht ik het leven of leeft het gedicht?

Was het toen nu, of is het nu toen?”

Dit citaat uit zijn "Verzamelde gedichten" geef ik een andere draai zodat het van toepassing is op mijn huidige situatie: "Leef ik in een droom, of droom ik het leven?"

Buiten raast een stortbui over en ik tel mijn zegeningen. Het wordt nacht, tijd om de lichten te ontsteken. Weer terug in de herenbank voel ik ogen op mij gericht en kijk omhoog in het gelaat van Johannes de Doper, het uitzonderlijke vierde rozet van een zevental bijzonder fraaie middeleeuwse gewelfschotels. De overige vormen een reeks symbolische passievoorstellingen.

Mijn ogen dwalen rond via het plafond langs het fraaie kerkmeubilair naar de 25 grote en kleine grafzerken in de vloer waarvan de oudste een tekst uit 1505 bevat.

Ik hoop op af en toe wat zon zodat de wisselende schaduwen wat beweging en spanning brengen binnen deze oude muren. Het zwaartepunt van de buien lijkt voorbij en ik schakel de lichten vast uit.

Vanaf de orgelgalerij zie ik dat de ruimte beneden een metamorfose ondergaat. De volle ochtendzon schijnt nu door de heldere spitsboogvensters en werpt een zachte glans over de donkere zerken. Vervolgens dimt zij weer en verdwijnt achter de voortjagende wolken, alsof de gordijnen door een onzichtbare hand worden opengetrokken en weer gesloten. Ik besluit de lichtschakelaars met rust te laten en geef me over aan de regie van de elementen buiten. De fotograaf in mij verkeert in een staat van waakzaamheid terwijl mijn geest zich overgeeft aan de schone wisseling der sferen.

Het orgel is gebouwd in 1849 door L. van Dam en Zn. Naast het orgel bevinden zich twee rijen smalle kerkbanken, echt zo'n plek voor de belhamels die buiten de controle van de ouderlijke macht er tijdens de preek een kaartje konden leggen.

De blik vanachter het orgel door het tongewelf is fascinerend en je begrijpt waarom het middendeel van de kerk 'schip' wordt genoemd. Zet je de kerk op de kop dan vaar je zo weg het universum in.

Vanaf dit uitzichtpunten lonkt de thermoskan en ik daal af. Volgens kunsthistoricus Justin Kroesen bezit de kerk een 'topinterieur' met elementen van voor de Reformatie en een protestantse kerkinrichting die al meer dan vier eeuwen standhoudt.

Tegen de hoofdmuur staan drie overhuifde herenbanken, de eerste twee dateren uit de 17^e eeuw en de derde, waarin ik nu plaatsneem, heeft gotische panelen die duiden op het midden van de 16^e eeuw evenals het meest bijzondere interieurstuk: de achtkantige preekstoel, de enige die in Friesland de beeldenstorm heeft overleefd. Geen overdaad aan houtsnijwerk, de versieringen en ornamenten ademen een sobere, rustieke en verfijnde schoonheid. Onder de kansel ligt de Goetzeebijbel uit 1748 die in 1863 aan de kerk werd geschonken.

Op de bovenrand van de kuip staat een tekst van Jesaja (58:1) uit de Vulgaat, de oude Latijnse Bijbelvertaling van Hiëronymus die tussen 390 en 405 tot stand kwam. Om er het dichtst bij te komen luidt deze tekst in de Statenvertaling van de Bijbel:

*"Roep uit de keel, houd niet in, verhef uw stem als een bazuin,
en verkondig Mijn volk hun overtreding, en het huis Jacobs hun zonden."*

Na eeuwen van 'bazuingeschal' wordt er nu veelzeggend gezwegen en spreekt de verbeelding via kunst en cultuur. Na een eeuwenlange woordenstrijd over beelden waarvan geen beeld gemaakt kan worden is nu het woord aan de Geest en die waait waarheen hij wil.

Het wordt tijd om te gaan en ik bel Jan. Tijdens het wachten zoek ik de betekenis op van de Latijnse tekst die op de rand van de kuip staat:

"De boom kent men aan zijn vruchten en de leeuw aan zijn klauw"

Klare taal en stof tot nadenken, als een laatste stoot van de bazuin.

Met een rijke schat aan indrukken loop ik richting uitgang en kijk als vanzelf omhoog in de ogen van Johannes de Doper, de verkondiger van hoop en ik denk weer aan de regenboog en groet Jan die me opwacht.

Samen lopen we nog even over het kerkhof naar het gerenoveerde baarhuisje uit 1875 dat nu dient als een minimuseum voor grafcultuur.

We nemen hartelijk afscheid en ik kijk nog één keer om naar deze oase van rust en rijke historie te midden van een woelige stad en een roerige wereld.

Herman Slurink. Zwartsluis – Huizum, 11-02-2022.